

Uredništvo in upravištvo:
Maribor, Koroške ulice 5.

„STRAŽA“

izhaja v ponedeljek, sredo in petek
popoldne.

Rokopisi se ne vračajo.

Z uredništvom se more govoriti
vsak dan od 11.—12. ure dopold.

Telefon št. 113.

STRAŽA

Naročnina lista:

Celo leto 12 K
Pol leta 6 K
Četiri leta 3 K
Mesečno 1 K

Posamezne številke 10 v.

Zunaj Avstrije celo leto 17 K.

Inserati ali oznanila

se računijo s 15 vin. od 6redne
petitivrste; pri večkratnih ozna-
nilih velik popust.

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo.

Št. 143.

Maribor, dne 14. decembra 1910.

Letnik II.

V krizi.

Dunaj, 13. dec.

V zadnji številki smo na uvodnem mestu jasno in vsestransko osvetlili položaj. Naša domnevanja o nevezdržnosti položaja so se vdejavila prej kakor smo pričakovali. Že na zadnji strani smo lahko priobčili brzojavno poročilo, da je baron Bienenrth s svojim kabinetom demisioniral ter je cesar ostavko sprejel. Nahajamo se tedaj v popolni krizi. Na tem dejstvu se ne spremeni nič, ako tudi vpoštevamo, da je cesar poveril vodstvo poslov dosedanemu ministrstvu, dokler se ne sestavi nov kabinet.

S svojo demisijo je Bienenrth zelo presenetil politično javnost. Sicer se je že dolgo govorilo o kritičnem položaju in zlasti od zadnje sobote, ko je doživela vlada in njene stranke v zbornici znan pomemben poraz, je vse z napetostjo pričakovalo razvozljajna situacije. Radi tega je bilo v ponedeljek zelo živahno v grškem templu na Francovem ringu. Ni bila sicer napovedana plenarna seja, a vseeno so se zbrali mnogoštevilni parlamentarci, ki so v živahnih razgovorih razmotrivali položaj in delali konkluzije za bližnje dni. Radovedni časnikarji so švigali po kuloarjih sem in tja, vsepovsod prisluškujoč, samo da bi vjeli iz ust kakega odličnejšega politika kakšno izjavo z ozirom na parlamentarne težkoče.

Kakor bomba pa je udarila v ta zbor politikujočih in vgbajajočih vest, da je Bienenrth odstopil. Poslanca Geßmann in Glombinski sta prinesla najprvo to sporočilo v zbornico in že v prvih popoldanskih urah je prišel sam Bienenrth, da je kratko naznanil voditeljem strank najnovejši politični dogodljaj. Ko je hitel baron Bienenrth po takoiimenovanih ministrskih stopnicah v zbornico, se mu ni poznalo, da je to ministrski predsednik, ki je ravnokar odstopil. Elastično je stopala njegova vitka postava in okrog usten se je igral samozavesten posmeh. Bilo je očitvidno, da se zaveda, kako je s svojim nenadnim odstopom presenetil javnost.

Čustva, s katerimi so sprejele stranke na znanje sporočilo o demisiji, so bila zelo različna. Opozicijski poslanci so čuli seveda z zadovoljstvom vest, da je padel Bienenrth in njegov sovražni sistem. Že dve leti so se borili z vso odločnostjo, da bi prisili nasilno vlado k padcu. Mnogokrat so bili že blizu popolnega vspeha, a brezprimerna trmoglavost merodajnih faktorjev je vedno vzdržala protislovanski režim. Bilo je treba železne in nevpogljive doslednosti v tem boju, ki je bil nad vse težaven in vroč. Z veseljem lahko pribijemo, da so ravno poslanci V. L. S. igrali v tem boju skoro ves čas vodilno vlogo in gotovo nič ne pretiravamo, ako trdimo, da je ravno njihova vztrajnost pripomogla največ do končnega vspeha. Boj je bil tem nevarnejši, ker mnogokrat ni veljal samo nemško-nacionalnemu sistemu, ampak ga je bilo treba voditi tudi proti malodušnim vladnim elementom v lastnih vrstah. Je pač eno najžalostnejših poglavij naše slovanske politike, da imamo med nami toliko hlapčevskih duš. Zlasti mi Jugoslovani smo v svojo velikansko škodo z njimi bogato obdarovani. Nič samozavesti, nič ponosa, nič korajže že ni v teh ljudeh. Ne zavedajo se tega, ki nam jo dajejo ogromne mase slovanskega ljudstva, ki nočejo več ponižno prenašati vseh šikan in krivic, ampak hočejo biti enakovreden faktor. Strah in neopravičeno spoštovanje pred nemštvom je tem ljudem že tako prevzel vso notranjost, da ne morejo čutiti novih sil in moči, ki so vzkile iz vzbujene zavesti našega ljudstva. Žive še vedno v minulih časih in so popolnoma odtujeni sedanjim mladostni in življenja polni dobi, zato so povsod le brezpotreben balast, zatvora, ki zabranjuje naš vsestranski napredek.

Vspreh smo imenovali padec Bienenrthovega kabineta. Rekli nismo preveč. Ne moremo še prerokovati, kako se bo kriza razmotala. Vest, da bo šef novega kabineta zopet Bienenrth, se vedno vstrajnejše ponavlja, a pri vsem tem lahko govorimo o vspehu. Proti Bienenrthovi osebi kot taki itak nimamo ničesar in je ta hladnodušni birokrat še celo simpatičen, gotovo pa je, da je zlomljen sistem, ki ga je predstav-

ljal, in se ne povrne več v celem obsegu. Neverjetno je, da bi se kdo drznil slovansko potrpežljivost tako dražiti, da bi nam zopet serviral kabinet garniran z raznimi Hohenburgerji, Härdtli in Wrbi. Ti so pa bili glavni stebri sistema, in ker so ti padli, za to smemo biti veseli.

Opravičenost našega stališča se posebno jasno zreali iz pisanja nemških listov. Ker so se Poljaki naveličali podpirati krivični nemški režim in so napravili afront, so padli nemški listi z vso vehemenco po njih. Predbacivali so jim izdajstvo, smešili so jih in vse posledice krize hočejo zvaliti na nje. Ta silna razdraženost, ki odmeva iz nemškega tabora, nam glasno pravi, da so doživeli Nemci težak poraz. Drže se sicer nekoliko rezervirane in krote svoja čustva kolikor mogoče, a prikriti hočejo s tem samo svojo blamažo. V svoji zagrizenosti pač ne morejo dovoliti, da bi se v Avstriji kedaj govorilo o slovanskih vspehih.

Precenjevati pa sedanjega poloma nemškonacionalnega sistema ne smemo. Duh, v katerem je vladal Bienenrthov kabinet, je tako inficiral parlamentarne in birokratične kroge, da bo treba precej časa, predno se ga bomo znebili. Ker gre sedanja parlamentarna doba že h koncu, se nam zdi sploh že neverjetno, da bi se dalo bolesterne znake sedanje ljudske zbornice ozdraviti pravočasno. Ako se le nekoliko ozremo nazaj in premotrimo delovanje državnega zbora v zadnjih dveh letih, potem moramo priti do prepričanja, da se ta v malenkostih se zgublajoča zbornica ne bo povspela več do krepkih dejanj. Marastična letargija in mrtvost, nemška zagrizenost, slovansko vladnovstvo in razne druge bolezni so jo napravile neozdravljivo. Zato bi bilo po našem mnenju za našo notranjo krizo edino rešilno, če bi z novim ministrstvom dobili tudi novo, pomlajeno ljudsko zastopstvo. Ljudstvo je sedaj že skoro štiri leta pazljivo sledilo vsemu delovanju svojega demokratičnega državnega zbora, je spoznalo vse njegove slabe in dobre strani, zato bo znalo trezno soditi in odločiti. Dajmo mu besedo!

PODLISTEK.

Narodno blago od koroško štajerske meje.*)

(Zapisal dr. Fr. K.)

Pravljice o žalik-ženah.

XIII.

Kakor imajo drugi Jugoslovani vile, ki so dobra božanska bitja, tako imamo mi žalik-žene, ki so njim enake ali pa vsaj zelo sorodne.

Na Vodenikovem posestvu (v starotrški župniji na Štajerskem) je blizu kmeta Tratnika skalovje, ki je deloma razpokano. V tej votlini so stanovale v davnih časih žalik-žene.

Taka žalik-žena je hodila tudi k Vodeniku. Zjutraj je gospodinja zgodaj vstajala in zajuterk kuhala. Vodenik pa je še ležal. Takrat pa je hodila tudi žalik-žena h gospodarju leč. Bila je zelo, zelo lepa ženska. Imela je dolge lase, ki so ji viseli s postelje na tla.

Ko je gospodinja zapazila, da hodi žalik-žena h gospodarju spat, gre v Staritrg župnika vprašat, kaj ji je storiti.

Ta ji odgovori:

„Drugega ti ne vem svetovati nego to, da nje ne lasi vzdigneš in jih v postelj poleg nje položiš.“

Gospodinja res to stori.

Žalik-žena pa vstane in pravi:

„Ne bom prišla več“, ter odide.

Povedala je vse gospodarju, kedaj mora to, in kedaj ono sejati; in vse je lepo obrodilo. Posebno dobro pa je obrodil bob.

XIV.

Tudi v Mrakovih pečeh so stanovale včasih žalik-žene. (Mrak je kmet na Selovcu pri Sv. Neži, družnici selske župnije v slovenjgraškem okraju.)

Tudi k Mraku je hodila žalik-žena leč. In Mrak je dobro gospodaril, „je dobro obstal.“

Enkrat ga je nagovarjala o pustu, ko je ležal debel sneg in je sren držal:

„Bob seji!“ (Bob se navadno sadi.)

Mrak je res sejal bob, a ker je sren držal, je ves bob zletel v jarek. Snedle so ga žalik-žene. Vgredi pa je bob vendar lep bil in je v jeseni bogato obrodil. Sploh je kmetu vse povedala, kar se je našalo na gospodarstvo. Prihajala pa je še le tedaj, ko je gospodinja že vstala. Imela je dolge, lepo spletene kite.

Ko je nekega dne gospodinja poravnala kite, ki so visele s postelje, v postelj, je vstala in rekla:

„Zdaj že ona ve, zdaj le sam „avžji“ (gospodari), kakor čuješ in ve!“

In od tistih dob je ni bilo več.

Žalik-žene so bile v takih krajih, da niso čule cerkvenega zvona. Ko so pri Sv. Neži zvonove dobili, so rekle:

„Zdaj pa moramo spati iti, ker so ti kragulji prišli!“

In od tega časa jih ni več.

XV.

V Št. Danijelu pri Pliberku je o žalik-ženah znano sledeče:

Žalik-žene so rade jedle bob. Kmetom so pravile, kako in kadaj ga morajo sejati. Tako je tudi tam sejal kmet po zimi bob, ko je sren držal. In kjer je padel, tam je rasel. Kar pa ga je padlo na rob, tega so pojedle žalik-žene. Odkar je gospodinja poravnala kito žalik-žene v postelj in je ta odšla, od tega časa so nastopili za kmeta slabi časi.

Zakaj plevicam delo ne izda, koscem in ženjicam pa?

(Legenda iz Št. Danijela pri Pliberku.)

XVI.

Devica Marija je imela „tutujko“ (grlico) za varučko, ki je zibala usmiljenega Jezusa. Tutujka si je enkrat zadremala in Judje so ji ukradli Jezusa. Zaredi tega jo je Marija „muznila“, da grlica še sedaj glavo na kraj drži.

Nato pa sia šli iskat dete in prišli ste do nekih plevic.

„Plevice, ali ste kaj videle Jezusa? Lep beli „kiklej“ (srajčica) pa rdeči pasej.“

„Nimamo časa gledat, moramo hiteti pleti“, odgovore plevice.

„Le plevite, saj vam ne bo izdalo“, odvrne Marija.

Zategadelj jim še dandanes ne izda.

Nato pridete do ženjic.

„Ženjice, ali ste kaj videle usmiljenega Jezusa? Lep beli kiklej pa rdeči pasej.“

„Da, videle smo ga. Judje so ga tukaj mimo gnali.“

„Le žanjite, boste hitro veliko požele, bo vam veliko izdalo“, pravi Marija.

Pridete do koscev.

„Kosci, ste videli Jezusa?“

„Da, videli smo ga. Imel je lep beli kiklej pa rdeči pasej.“

„Le kosite, bodete malo trpeli pa veliko pokosili“, reče Marija.

Potem pa greste naprej.

Judje so bili pod lipo pa Jezus zraven. Marija je naredila, da so Judje zaspali, pa ste jim vzeli Jezusa.